

Spreek op tijd met uw patiënt over het levenseinde

Tips en besprekpunten om het gesprek met uw patiënt goed te laten verlopen

Praten over doodgaan is niet makkelijk. Zowel patiënten als dokters vinden het vaak een moeilijk onderwerp. Maar een tijdig gesprek over verwachtingen en wensen is cruciaal om passende zorg in de laatste levensfase te realiseren. Zo kunt u ook als de dood in zicht komt nog veel voor uw patiënt betekenen. Dit vergt van uw kant betrokkenheid en een proactief beleid bij deze patiënten. Maar hoe begint u en wat bespreekt u tijdens dit gesprek met uw patiënt?

Wat kunt u bespreken?

De wensen en verwachtingen van de patiënt over diens naderend levenseinde staan in dit gesprek centraal. Waar is de patiënt bang voor? Wat wil de patiënt nog bereiken? Wat heeft de patiënt ervoor over? Deze punten kunnen u helpen om het gesprek te structureren:

HUIDIGE SITUATIE

- Hoe is de gezondheidstoestand? En waarom is dit gesprek juist nu al belangrijk?
- Hoe is de verwachting van het beloop van de ziekte? Wat staat de patiënt te wachten?
- Welke klachten/complicaties zullen hoogstwaarschijnlijk optreden? Wat kan de patiënt doen om deze te verminderen? Wat kan de arts doen? En wat zou de patiënt willen?
- Hoe zal de patiënt zich de komende periode voelen? Welke psychische spanningen kunnen zich voordoen?
- Valt er iets te zeggen over de geschatte levensduur? Bedenk hoe concreet u daarover moet en kunt zijn.
- Is er behoefte aan geestelijke ondersteuning?
- Hoe is de eventuele partner/naaste(n) van de patiënt betrokken?

WAAR MAAKT DE PATIËNT ZICH ZORGEN OVER?

- Voor welk lijden is hij bang? Waarom?
- Wat wil hij beslist niet meemaken en waarom?
- Heeft het lijden dat de patiënt vreest te maken met ervaringen in eigen omgeving?

MOGELIJKE EN ONMOGELIJKE BEHANDELINGEN

- Welke medische mogelijkheden zijn er nog voor het behandelen en verlichten van klachten?
- En welke mogelijkheden voor het verlengen van het leven?
- Wat kan daarmee worden bereikt en hoe snel?
- Zijn er behandelingen die medisch zinloos zijn of kunnen worden? Zo ja, waarom? Benoem ook wat er gebeurt als u niet meer zult behandelen en wat dan de kwaliteit van leven van de patiënt zal zijn.
- Wat zijn de voordelen en nadelen van de mogelijkheden?
- Hoe verwacht u dat deze behandelingen voor de patiënt zullen verlopen?
- Hoe belastend kunnen deze behandelingen zijn voor de patiënt?
- Wat zijn de gevolgen als de patiënt een behandeling weigert?
- Overweegt de patiënt zelf te stoppen met eten en drinken?

- Heeft de patiënt (schriftelijk) vastgelegd in welke situatie(s) hij wel of niet behandeld of gereanimeerd wil worden? Zo ja: is deze wilsverklaring duidelijk geformuleerd? Is er een vertegenwoordiger benoemd?

WAAR WIL DE PATIËNT STERVEN?

- Op welke plek wil de patiënt het liefst sterven?
- Kan de patiënt onder alle omstandigheden thuis blijven? Welke maatregelen zijn dan nodig? Hoe wordt dat geregeld en door wie?
- Is er een kans dat de patiënt wordt opgenomen in het ziekenhuis, verpleeghuis of hospice?
- Zijn de afspraken met de patiënt en zijn wensen opgetekend in het dossier? Draag deze informatie ook schriftelijk over bij een opname in het ziekenhuis, verpleeghuis of hospice.
- Is er een euthanasieverzoek of andere verklaring?

Hoe breng je de boodschap? Wat doe je met heftige emoties van de patiënt? Hoe ga je om met ontkenning? Op www.knmg.nl/spreken-over-levenseinde vindt u ondersteuning.

TIPS OM HET GESPREK GOED TE LATEN VERLOPEN

- Voorkom vaktermen.
- Geef niet teveel informatie in één keer. U kunt beter het gesprek faseren. Vooral als de patiënt gespannen is, is het voor hem of haar moeilijk om informatie te verwerken.
- Ga na of de patiënt u goed heeft begrepen, bijvoorbeeld door hem het besprokene te laten samenvatten.
- Luister goed. Ga na of u de patiënt goed heeft begrepen.
- Herhaal het gesprek op gezette tijden. Wensen kunnen veranderen, juist in de laatste levensfase.
- Zorg voor verslaglegging van het gesprek in het medisch dossier.
- Draag deze actuele informatie over aan de andere betrokken behandelaar(s), zoals de huisartsenpost, het ziekenhuis, de huisarts of de specialist ouderengeneeskunde.

knmg voor verantwoorde medische zorg

Meer informatie, een begrippenkader en tips vindt u in de handreiking 'Tijdig spreken over het levenseinde', een uitgave van artsenfederatie KNMG.

Goed om te weten: ook voor patiënten is een brochure ontwikkeld die dezelfde opbouw en begrippenkader kent. Zo heeft u eenzelfde instrument in handen om met elkaar van gedachten te wisselen. Beiden zijn gratis te downloaden op www.knmg.nl/spreken-over-levenseinde